

Ontwerpen van hybride leeromgevingen binnen G.R.A.M.

Opzet en rol van e-learning

De term hybride leeromgevingen wordt vaak geassocieerd met e-learning. Binnen Interregproject G.R.A.M. (Grens Regio Leren met de Arbeidsmarkt) werd gewerkt met de volgende definitie voor het maken van ontwerpkeuzes: **“Een hybride leeromgeving beoogt de scheiding tussen het leren op school en het leren in de praktijk op te heffen. Kenmerk van een hybride leeromgeving is dat school en beroepspraktijk in elkaar schuiven en zijn opgenomen in één onderwijsontwerp. Een leeromgeving waarin het werkende leren in de beroepspraktijk direct verbonden wordt met expliciete kennis. Waarin ‘denken’ en ‘doen’ niet van elkaar gescheiden zijn maar in ruimte en tijd heel dicht op elkaar zitten.** (Huisman, de Bruijn, Baartman, Zitter, & Aalsma, 2010)”

Een hybride leeromgeving impliceert niet per definitie de inzet van e-learning in het ontwerp van een leeromgeving. Binnen project G.R.A.M. is gekozen voor een leeromgeving waarbij het leren plaatsvindt door te werken aan vraagstukken voor opdrachtgevers volgens het Regioleren model. E-learning zou een specifieke plaats kunnen innemen in de trajecten die ontwikkeld zijn. We hielden een interview met Ciska Neyts om haar ervaringen met e-learning in haar rol als e-learning developer voor Syntra West met ons te delen. Syntra West is 1 van de projectpartners in project G.R.A.M.

Wat is de visie van Syntra op e-learning?

Voor Syntra is e-learning een onderdeel van het hybride leermodel, waarin de traditionele en online leeromgevingen geïntegreerd worden met de authentieke beroepsomgeving. Op dit moment wordt dus (nog) niet ingezet op stand-alone e-modules. E-trajecten worden steeds geïntegreerd in een groter traject in functie van verschillende leertypes (verwerven, onderzoeken, discussiëren, toepassen, produceren, samenwerken) die op een zodanige manier over de drie verschillende leeromgevingen worden verdeeld dat een zo groot mogelijke leeropbrengst wordt bekomen.

De term e-learning kan soms verwarrend zijn. Een groepje pdf-documenten, een reeks Moodle-quizjes of een lijstje met YouTube video's zijn ook e-content. Wanneer wij het over e-learning hebben gaat het over een traject met een didactisch scenario dat verrijkt is met interactie, geavanceerde media en motiverende elementen.

Waarom investeert Syntra in e-learning: welke kansen worden gezien?

Door in te zetten op e-learning is het mogelijk om docentenuren efficiënter in te zetten, daar waar de kracht van ons docentenkorps te vinden is: op praktijklessen. Door de e-trajecten in te plannen vóór een klassikale praktijksessie (het principe van de flipped classroom) wordt het mogelijk om in de traditionele leeromgeving de focus te leggen op wat cursisten verwarrend of moeilijk vonden in de online theoretische uiteenzetting in plaats van alles te moeten toelichten. Hierdoor komt meer tijd vrij voor toepassingsoefeningen.

Vanuit het standpunt van de cursist biedt een e-learning ook een zeker niveau van flexibiliteit. De cursist kan zelf kiezen waar en wanneer hij/zij de inhoud doorneemt en voor hoe lang. Heeft een cursist een zekere voorkennis kunnen bepaalde stukken

oppervlakkiger doorgenomen worden. Ontbreekt die voorkennis kan de cursist er langer bijilstaan. In de traditionele leeromgeving wordt het tempo bepaald door de docent – niet de noden van de cursist.

Er zijn bepaalde algemene modules die in veel opleidingen aan bod komen. Binnen Syntra denk ik bijvoorbeeld aan modules rond ondernemerschap of bedrijfsvoering. Doordat die groepen soms klein zijn worden cursisten uit meerdere opleidingen, bijvoorbeeld sanitair en podiumtechnieken, samen gezet. Het is daarbij niet altijd eenvoudig om een docent te vinden die dit vak bevlogen kan brengen aan cursisten uit meerdere sectoren. Door de kennis van die verschillende docenten te bundelen is de basis e-learning in veel opleidingen inzetbaar, en kunnen de docenten zich toeleggen op het individueel begeleiden van cursisten binnen hun vakgebied.

Tenslotte zijn sommige van onze opleidingen uniek in Vlaanderen. Door asynchrone e-content te combineren met synchrone online lessen wordt het mogelijk om een regionaal verspreid publiek te bereiken.

Kun je iets uitleggen over het maakproces van jullie e-learning?

E-learningen worden ontwikkeld door een team van content developers. Aan elk project wordt één content developer toegewezen, maar voor grotere projecten is het mogelijk dat verschillende onderdelen door verschillende content developers worden gemaakt.

De product manager van een bepaalde sector bepaalt in welke opleiding en voor welke module e-content zal worden ingezet. Vaak wordt hierover al overlegd met een content developer vóór een definitieve beslissing wordt genomen. Het is immers belangrijk om strategische keuzes te maken. Inhoud die erg veranderlijk is (bepaalde soorten wetgeving, bepaalde software), is minder geschikt voor e-trajecten omdat die constant zou aangepast moeten worden.

Het ontwikkelen van een e-learning is vrij arbeidsintensief, dus bij voorkeur kan die meerdere jaren ingezet worden voor een herwerking nodig is. De product manager spreekt één of meerdere vakdocenten aan over het aanleveren van de inhoud van de e-learning, in overeenstemming met de leeruitkomsten van de module.

Op basis van die inhoud en in dialoog met de docent ontwerpt de content developer een learning design. Hierin wordt de structuur van het e-traject vastgelegd, rekening houdend met hoe het e-traject zal geïntegreerd worden in het grotere geheel van de opleiding en de leertypes die elders aan bod komen. Om het design op te stellen wordt ook rekening gehouden met de voorkennis en de zelfredzaamheid van de doelgroep (zowel op vlak van digitale vaardigheden als op vlak van zelfstudie).

Tijdens het opstellen van het learning design komen soms hiaten aan het licht ten opzichte van de gestelde leeruitkomsten. Om te controleren dat cursisten de inhoud begrepen hebben moeten er regelmatig

controlerende vragen of cases ingewerkt worden. Bij grotere trajecten moet verwezen worden naar wat al gezien is of wat nog gaat komen en is het handig te controleren of aangeleerde inhoud goed onthouden werd. Hiervoor is het soms nodig de docent meer oefeningen te vragen dan in een klassikale les nodig zouden zijn.

Het learning design wordt in detail met de docent en de product manager doorlopen en eventueel aangevuld. Daarna worden de modules opgebouwd in de authoring tool. Bij Syntra West werken we meestal met Articulate 360, een zeer intuïtief programma dat uit twee delen bestaat: Rise 360 (met basisopties – hier kan je al heel wat mee doen en het ziet er ook uit als een mooi geheel) en Storyline 360 (dit is een ‘blank canvas’ voor interactieve elementen, waarin de mogelijkheden eindeloos zijn, maar af en toe ook erg arbeidsintensief). Indien het de leeropbrengst zou verhogen worden ook kennisclips opgenomen waarin de docent bepaalde aspecten toelicht. We krijgen hulp van een specialist bij de montage.

Tijdens het hele proces werkt de content developer samen met de docent. Af en toe is het nodig om zaken anders te formuleren of te verduidelijken. Tijdens een klassikale les krijgt de docent immers onmiddellijke feedback wanneer cursisten iets niet begrepen hebben – in een e-learning moet hier veel meer op geanticipeerd worden. Voor de e-modules definitief worden opgeleverd geven de docent en de product manager nog een laatste keer feedback.

Vaak gaan we ook op zoek naar andere partijen om de e-learning door te nemen. Dit kunnen interne collega's van Syntra West zijn, maar af en toe kloppen we ook aan bij docenten of content developers van andere Syntra. Als de e-learning niet enkel door ons zal worden ingezet wordt nog een document opgemaakt voor cursusbegeleiders en docenten die

niet bij het ontwikkelingsproces betrokken waren. Zo krijgen ze alle nodige informatie in verband met de planning van de klassikale sessies ten opzichte van het doornemen van de e-learning, wat daarin aan bod zou moeten komen, welke opdrachten cursisten moeten maken en dergelijke meer. Afhankelijk van de omvang van een project neemt dit proces een aantal maanden tot een jaar in beslag.

Er zijn een aantal zaken onontbeerlijk om het vlot te laten verlopen:

Geschikte inhoud: dit moet beslist worden aan de start van het proces. Als een e-module moet ontwikkeld worden over inhoud die niet geschikt is om zelfstandig door te nemen, bijvoorbeeld omdat het te complex is, of omdat het heel snel verandert, dan is het misschien beter geen e-learning traject te maken. Idealiter is de inhoud dus gevalideerd, gedragen door een vak expert, duurzaam en multi-inzetbaar (door verschillende opleidingen en/of verschillende Syntra koepels).

Duidelijke afspraken:

➡ Wie neemt welke rol op zich tijdens het proces? Heeft de docent tijd om te doen wat nodig is (met andere woorden: inhoud aanleveren, sparren met de content developer, vragen beantwoorden, feedback geven op de verschillende fasen,...)? Heeft de product manager voldoende marktonderzoek gedaan en de doelgroep voldoende bestudeerd? Dit laatste is vooral van belang bij nieuwe opleidingen.

➡ Het plan proces wordt tijdig opgestart en de content developer heeft geen acht andere projecten tegelijkertijd lopen.

Kwaliteitsvolle inhoud: hoe meer de syllabus of PowerPoint erop gericht is om zonder uitleg begrepen

te kunnen worden, hoe vlotter de content developer kan werken. Als het materiaal weinig structuur heeft of als de content developer voortdurend om verduidelijking moet vragen zal het proces langer duren. Uiteraard helpt de affiniteit die de content developer met het onderwerp heeft ook erg veel.

Hiermee samenhangend is het ook beter om met een beperkt aantal docenten te werken. Wanneer er te veel experts betrokken zijn komen er vaak te veel tegenstrijdige meningen naar voor, waardoor het als content developer soms onmogelijk wordt om hoofd- en bijzaak te onderscheiden.

Waarom kopen jullie de e-learnings niet in?

Onze opleidingen hebben erg specifieke leerdoelstellingen. Generieke e-modules beantwoorden vaak niet aan deze gewenste uitkomsten, waardoor supplementair materiaal ook nog nodig zou zijn. Ook de kost is een niet te onderschatten factor – meestal moet er per gebruiker worden betaald.

Hoe kijk je naar de inzet van e-learning in de hybride leeromgevingen die G.R.A.M. heeft ingericht?

E-learning modules spelen binnen G.R.A.M. op 2 manieren een rol. Enerzijds zijn er e-learnings ontwikkeld op het niveau van de docent/coach. Wanneer een authentieke beroepsopdracht geïntegreerd wordt in een opleiding vraagt dit een verschuiving van de rol van de docent als vak expert naar de docent als coach. Vaak is dit geen evidentie. Om docenten hierin te ondersteunen werd een e-module ontwikkeld met als centraal thema: hoe coach je en waarin verschilt coaching van traditionele

onderwijsmethodes? Hoe geef je structurele feedback? Hoe ga je om met weerstand? Deze e-learning kan ingezet worden voor docenten die in een langlopend traject als coach zullen optreden, maar ook voor wie tijdens een Bootcamp gericht op ondernemerschap een groep zullen begeleiden.

Anderzijds hebben ook cursisten nood aan ondersteuning. Er wordt immers van hen een veel actievere houding verwacht dan ze misschien gewoon zijn. Door een authentieke opdracht uit te voeren hebben ze ook andere vaardigheden nodig dan voorheen én ze krijgen meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid om die te verwerven. Hiervoor werden learning snacks ontwikkeld, kleine e-modules, waarop cursisten kunnen terugvallen in een moment van nood. Die learning snacks zijn erop gericht hen een basis te verschaffen in planmatig werken, projectorganisatie en klantcommunicatie. Ze doet dit elk op een moment en aan een tempo dat hen ligt. Door de learning snacks ter beschikking te stellen kan de docent als coach blijven fungeren in plaats van weer expert te moeten worden / iemand externs erbij halen.

Wat zijn de beperkingen gekoppeld aan e-learnings inzetten waar docenten zich bewust van moeten zijn?

Een e-learning inzetten legt de verantwoordelijkheid om te leren bij de cursist. Bij bepaalde doelgroepen is dit geen enkel probleem, maar jongeren en laagopgeleiden hebben niet automatisch de zelfdiscipline om de e-learning zo te doorlopen dat ze de aangeboden kennis of vaardigheden voldoende verwerven. Dit houdt in dat de docent cursisten aanvankelijk zal moeten begeleiden. Dit kan op digitaal vlak zijn – niet alle cursisten kunnen even

goed om met digitale tools – maar even goed op vlak van studiemethode.

Het vergt van de docent ook wat inspanning om op de hoogte te zijn van de inhoud van de e-learning. De e-learning kan zijn potentieel slechts realiseren wanneer er op relevante momenten in de opleiding naar verwezen wordt. Dit kan in het kader van een feedback moment (bijvoorbeeld: 'Ik merk dat je niet goed weet hoe je een klantgesprek moet aanpakken – in hoeverre was de inhoud van de learning snack niet duidelijk) of ter voorbereiding van een specifiek praktijkelement (bijvoorbeeld: volgende les gaan we X doen, bekijk zeker de inhoud in de e-learning). Zeker voor docenten die niet betrokken waren bij het ontwikkelingsproces is het onontbeerlijk dat ze de e-learning zelf doornemen.

Maken e-learnings begeleiding overbodig?

Zeker niet. Begeleiding is – zeker voor cursisten die nog nooit met e-learnings in aanraking zijn gekomen – een belangrijke stap in het leerproces. Het is echter wel mogelijk om de focus van begeleiding te verschuiven van vakinhoudelijke begeleiding naar strategische begeleiding en die begeleiding op termijn te laten uitdoven. Wanneer een cursist een goede leerhouding heeft ontwikkeld (zelfdiscipline om er tijd voor vrij te maken en een methode om zelfstandig zoveel mogelijk leeropbrengst uit de e-learning te halen) wordt begeleiding uiteindelijk overbodig.

Een cursist kan wel degelijk kennis of vaardigheden verwerven louter op basis van een e-learning. De beste leerresultaten worden echter bereikt door een blended traject: de klassikale toepassing van wat in de e-learning werd geleerd versterkt de leeropbrengst voor een cursist. Vandaar dus dat onze e-learnings

hoofdzakelijk in een hybride leeromgeving worden ingezet.

Evalueren jullie de e-learnings met docenten en studenten? Hoe doen jullie dat? En wat vinden docenten en studenten daarvan?

Zoals gezegd wordt in de ontwikkelfase al feedback verzameld van docenten, content developers, product managers en soms ook van externe partijen. E-learnings die op Syntraniveau ontwikkeld worden (en dus in alle Syntra in Vlaanderen kunnen ingezet worden) worden geëvalueerd door een externe partner. Zij evalueren vooral of de e-learning voldoet aan de parameters die vooropgesteld worden door de subsidieverstrekker.

Aan de e-learnings is ook telkens een evaluatieformulier gekoppeld voor de cursisten.

Hierin polsen we onder andere naar de nodige doorlooptijd, het technisch gebruiksgemak (video, geluidskwaliteit, afbeeldingskwaliteit, responsiveness op verschillende mobiele toestellen,...) en hoe ze de integratie van de e-module binnen de opleiding als groter geheel ervaren hebben.

Doordat de meeste e-modules pas dit cursusjaar voor het eerst op grote schaal ingezet worden hebben we op dit ogenblik nog niet veel onderzoeksresultaten, maar we zijn ervan overtuigd dat dit een schat van informatie zal bevatten die we in de toekomst kunnen inzetten.

Heb je tot slot nog concrete tips en tricks voor docenten in relatie tot de inzet van e-learnings?

Afhankelijk van de inhoud van de e-learning kan een docent kiezen om een e-learning te laten doorlopen vóór een bepaalde praktijkles. Op die manier kan de

cursist zelf al de kennis en vaardigheden verwerven die nodig zullen zijn voor de concrete toepassingen (tot op zekere hoogte). De docent kan dan de theorie of de nodige stappen beperken tot een kort overzicht, bepaalde nadrukken leggen of enkel focussen op de moeilijkheden die cursisten ondervonden hebben.

Er kan ook naar de e-learning verwezen worden als achtergrond voor of uitbreiding op bepaalde zaken die klassikaal aan bod kwamen. Bovendien kan een e-learning ook gebruikt worden om een specifieke case in meer detail toe te lichten.

Voor docenten en product managers werden leerontwerp-kaarten ontwikkeld, waarmee we momenteel experimenteren. Aan de hand van een heleboel leeractiviteiten (waaronder e-learning trajecten of learning snacks) kan een docent inspiratie opdoen om zijn/haar lessen een didactische invulling te geven met het oog op een betere leeropbrengst voor de cursist.

“Ik geef graag als tip mee voor de collega-docenten om, indien ze deze kans krijgen, mee te springen in een dergelijk avontuur. Je leert er nieuwe didactische vaardigheden en je diept je eigen knowhow verder uit.”

Grensregio Leren met de Arbeidsmarkt concentreert zich op het ontwerp van leertrajecten waarbij studenten voor regionale partijen aan de slag gaan met echte opdrachten. Project G.R.A.M. is gefinancierd binnen het Interreg V (programma Vlaanderen-Nederland, het grensoverschrijdend samenwerkingsprogramma met financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling. Meer info: www.grensregio.eu

Project G.R.A.M. bestaat uit de samenwerking tussen partners Scalda, Syntra West en Unizo West-Vlaanderen!